

At. 337

Sprawozdanie

komisyi solnej o krajowej sprzedaży soli.

Sól warzonka.

W ciągu roku 1902 pobrał Wydział krajowy z c. k. salin do drobiazgowej rozsprzedaży 501.258 centnarów metr. soli warzonki — z tego 479.200 centn. z kontyngentu, zaś 22.058 centn. metr. za gotówkę.

W poprzednim roku, 1901, pobrał Wydział krajowy 511.987 centnarów soli warzonki — t. j. o 10.729 centnarów metr. w wartości 193.122 koron więcej.

Powodem tego zmniejszenia się ilości pobranej w r. 1902 z salin warzonki nie jest, według zdania Wydziału krajowego, brak popytu, bo ten z powodu dość pomyślnych zbiorów ziemniaków, kapusty i ogórków był nawet większy, jak w roku poprzednim, **lecz brak soli w salinach**. Saliny nie przygotowały bowiem dostatecznych zapasów. Wskutek tego musiały zastępstwa Wydziału krajowego w listopadzie i grudniu 1902 przy wydawaniu soli filialistom ograniczać ich do pewnej tylko części żądanej przez nich soli, co znów wywołało w publiczności i w prasie nieuzasadnione zarzuty przeciwko krajowej organizacji sprzedaży soli, a nadto w dalszem następstwie stało się przyczyną blisko trzechmiesięcznej dezorganizacji krajowych zastępstw sprzedaży soli, gdyż na karb nie zawinionej przez Wydział krajowy spóźnionej dostawy soli, znaczna liczba handlarzy, którzy są zastępcami Wydziału krajowego w sprzedaży soli, kładła niewłaściwości a nawet nadużycia przy drobnej sprzedaży soli spełniane, którym nie można było zwykłemi środkami kontrolnemi zapobiedz.

Ze przyczyną niedostatku soli w niektórych salinach przy końcu roku 1902 były błędy w zarządzeniach co do produkcji soli, dowodem tego fakt, że w roku bieżącym (1903) pobrał Wydział krajowy do końca miesiąca sierpnia do rozsprzedaży o 5.101 metr. cent. soli warzonki w wartości 91.818 koron więcej, jak w roku zeszłym w tym samym czasie.

Komisya solna wyraża przekonanie, iż w przyszłości produkcya soli warzonki w salinach galicyjskich będzie racjonalnie uregulowaną w ten sposób, ażeby ludność naszego kraju nie była narażoną na takie niedogodności z powodu braku dostatecznej ilości soli, jak to zdarzyło się w r. 1902.

Z wykazów krajowego Zarządu sprzedaży soli przekonała się także Komisya solna, że po spaleniu się saliny dolińskiej przydzielane są Wydziałowi krajowemu znaczne ilości soli z saliny w Kosowie, położonej na samym południowo-wschodnim krańcu Galicyi — i oddalonej o 30 km. od najbliższej stacyi galicyjskiej kolejowej Zabłotów.

Przydzielanie nieproporcjonalnie wysokiego kontyngentu ze saliny tak niekorzystnie pod względem komunikacyjnym położonej, nietylko, że fundusz solny na wysokie naraża straty, coby było mniejszem złem, ale co gorsza, zagraża tem niebezpieczeństwem, że na taką odległość spedycowana sól nie dojdzie na czas i może powstać brak soli w którejś okolicy kraju.

Ponieważ jest niepodobieństwem, aby z licznych warzelní wschodnio-galicyskich nie było innej jakiejś saliny więcej ku zachodowi zbliżonej, na której możnaby w interesie ludności, a bez wielkich wydatków ze strony c. k. Skarbu podnieść odpowiednio produkcję, proponuje Komisya solna w tej sprawie podaną niżej rezolucyę.

Z zadowolaniem zaznacza Komisya solna, iż c. k. Rząd, uwzględniając rezolucyę Wysokiego Sejmu, podwyższył Wydziałowi krajowemu kontyngent roczny soli warzonki o 150 wagonów rocznie — to znaczy, że obecny kontyngent soli warzonki Wydziału krajowego wynosi 4.950 wagonów.

Jako dalszy postęę w rozwoju i ukonsolidowaniu urzędów krajowej sprzedaży soli uważa Komisya solna wydanie przez Wydział krajowy opartej na dotychczasowych doświadczeniach instrukcyi dla pozostających pod jego kontrolą sprzedawców soli, tudzież postanowienie budowania na węzłowych stacyach kolei żelaznych przez Wydział krajowy własnych magazynów soli. Takie magazyny mogą znakomicie ułatwić zaopatrywanie zastępstw w danej okolicy w produkta solne, t. j. w sól do potraw, sól bydłącą i kainit. Wprawdzie będzie wymagała budowa tych magazynów kolejowych pewnego wkładu kapitału. Lecz ta inwestycya nie narazi prawdopodobnie krajowego funduszu solnego na stratę, skoro Wydział krajowy zamierza oddawać owe magazyny zasługującym na zaufanie przedsiębiorcom za czynszem dzierżawnym, który powinien starczyć na amortyzacyę i oprocentowanie wyłożonego na budowę kapitału.

Pakowanie pojedynczych topek soli warzonki (a także i soli kamiennej w pakiety kilogramowe) w papier, odbywa się we wszystkich salinach prawiłowo, ku zupełnemu zadowoleniu ludności, która w ten sposób otrzymuje sól, nie zanieczyszczoną niczem, i w pełnej wadze. Dziennie pakuje się około 170.000 kilogramów — i Komisya solna stwierdza to z całym uznaniem, iż techniczne, administracyjne i rachunkowe przeprowadzenie przez krajowy Zarząd sprzedaży soli tak ważnej reformy w urządzeniu drobiazgowej sprzedaży tego produktu, jak dostarczanie konsumentom każdego kilograma soli w zamkniętem opakowaniu, dało rezultaty jak najpomyślniejsze.

Do tych dobrych wyników wiele przyczynia się okoliczność, iż pakowanie soli warzonki odbywa się zaraz po wyjęciu topek z suszarni, i przed ich zmagazynowaniem w samychże warzelniach. W tym względie zachodzą atoli pewne formalne trudności co do nadzoru nad pakowaniem. Wydział krajowy opisuje te trudności w swoim sprawozdaniu szczegółowo. Spodziewać się należy, iż c. k. Rząd, z tą gotowością życzliwą, z jaką uchylił już dotąd inne liczne i poważniejsze trudności w interesie krajowej organizacyi sprzedaży soli — w dobrem porozumieniu z Wydziałem krajowym, zechce akżę unormować stałe proceder pakowania topek w papier w warzelniach w sposób, umożliwiający skuteczną kontrolę nad tem pakowaniem.

Do tego odnosi się rezolucya a), którą Komisya solna Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedkłada.

Ze sprawą pakowania soli w papier łączy się kwestya fabrykacyi papieru, potrzebnego do owijania pięćdziesięciu i kilku milionów kilogramów soli rocznie. Już w zeszłorocznym sprawozdaniu podniosła Komisya solna z naciskiem obowiązek Wydziału krajowego starania się o to, ażeby potrzebny do pakowania soli papier wyrobiany był w kraju. Obecnie powtarza Komisya to naturalne żądanie w osobnym wniosku do uchwały, w którym zaznacza, że nie powinien Wydział krajowy zbyt skrupulatnie unikać w tym względie nawet pewnego zaangażowania zapasów pieniężnych funduszu solnego.

Sól kamienna.

W roku 1902 pobrał Wydział krajowy soli kamiennej 32.196 centn. metr. t. j. dwa razy tyle, jak w roku 1901. Lecz gdy zapotrzebowanie soli kamiennej w kraju wynosi około 100.000 centn. metr., przeto okazuje się, że krajowy Zarząd sprzedaży soli opanował dotychczas sprzedaż soli kamiennej zaledwie w jednej trzeciej części. Dwie trzecie części konsumowanej w kraju naszym soli kamiennej sprzedają dotąd prywatni przedsiębiorcy, którzy nietylko nie podlegają kontroli Wydziału krajowego, ale wszem toczą z nim w dostarczaniu ludności soli kamiennej zaciętą walkę konkurencyjną.

Wydział krajowy zaznacza w swoim sprawozdaniu, że ażeby mógł tę konkurencję pokonać, musiałby pomyśleć o bezzwłocznem założeniu większego młyna solnego we Wieliczce. Komisya solna mniema, że ani chwili nie powinien Wydział krajowy wahać się z założeniem takiego młyna, gdy świetne wyniki urządzenia młyna do mielenia soli kamiennej w Bochni dają gwarancję, iż takie przedsięwzięcie nie tylko nie narazi fundusz krajowy na straty, ale dzielnie przyczynia się do zwalczania skutecznego prywatnej spekulacji, operującej w handlu solą z widoczną szkodą dla ogółu ludności, która spożywać musi sól, obłożoną ciężkim podatkiem monopolowym.

Kainit.

Sprzedaż kainitu jest w ciągłym rozwoju — ku wielkiemu pożytkowi rolnictwa krajowego. Wydział krajowy zaznacza w sprawozdaniu swoim, że w obec zainteresowania się szerszych kół przemysłowych sprawą rozwoju kopalni kainitu w Kałuszu i ze względu na wieści o świeżo odkrytym tam pokładzie sylwinu, potwierdzające dawne przypuszczenia, że pokłady soli potasowych w Kałuszu i w okolicy są znaczniejsze, uważał Wydział krajowy za stosowne, wziąć pod rozwagę sprawę ewentualnego wydzierżawienia eksploatacji soli kałuskich. Komisya solna wita ten zamiar Wydziału krajowego z pełną sympatją — i mniema, że spotka się on także z równą życzliwością i u c. k. Rządu. Co do oddania przez c. k. Rząd eksploatacji pokładów kainitu w Kałuszu w dzierżawę istnieje już zresztą precedens, ponieważ była ona wydzierżawiona prywatnemu przedsiębiorstwu w roku 1867. Gdy to przedsiębiorstwo upadło, gotów był c. k. Rząd wydzierżawić drugi raz kopalnię kałuską w roku 1883. Wiadomo zresztą, że fabrykacja soli morskiej w Austrii jest również na rachunek monopolu wydzierżawioną. Nie ma przeto powodu do czynienia jakichkolwiek trudności w wydzierżawieniu salin kałuskich krajowi, który niewątpliwie nie szczędziłby usiłowań, ażeby to przedsiębiorstwo w interesie ekonomicznego rozwoju kraju rozszerzać i rozwijać jak najtroskliwiej.

Sól bydłęca.

Soli bydłowej pobrał Wydział krajowy w ciągu roku 1902 centn. metr. 7.567. Jest to więcej trochę jak w roku poprzednim, ale zawsze w stosunku do rozległości kraju i ilości hodowanego w nim bydła — za mało.

W roku bieżącym, mianowicie od 1. lutego 1903 zniżył c. k. Rząd sprzedażną cenę soli bydłowej z 10 koron na 6 koron za centnar m-tryczny. Zniżka ceny miała ten skutek, że do końca sierpnia b. r. sprzedał Wydział krajowy soli bydłowej 8.373 centn. metr., gdy w tym samym okresie roku zeszłego zdołał sprzedać tylko 4.905 centn. metr. Jeżeli w ten sposób będzie dalej wzrastał popyt na sól dla bydła, to przypuszczać można, iż c. k. Skarb państwa nie dozna żadnego ubytku w dochodach ze sprzedaży tego produktu solnego pomimo obniżenia ceny o 40%. Dalsza zaś niżka ceny zapewne ożywiłaby popyt jeszcze więcej.

Niespełnione żądania W. Sejmu w zakresie spraw solnych.

Z wyjątkiem soli dla bydła, której cena, jak powyżej wspomniano, została zniżoną, zresztą dotychczas nie stało się zadość wielokrotnie ponawianym rezolucyom Wysokiego Sejmu, uchwałom innych sejmów krajowych i parlamentu państwowego, domagającym się obniżenia ceny soli w ogólności.

Tak samo nie zostały uwzględnione uchwały Wysokiego Sejmu, żądające ulg dla hodowców bydła w tych okolicach, gdzie istnieją źródła solne, w korzystaniu z tychże źródeł dla celów hodowlanych.

Wreszcie odbudowa zniszczonej przez pożar saliny w Dolinie, jakkolwiek znacznie postąpiła naprzód, lecz dotąd ukończoną nie jest.

Komisya solna uważa przeto za wskazane wymienione tu, dotąd nie ziszczone postulata kraju ponawiać — aż do skutku.

Organizacya sprzedaży soli w innych krajach koronnych.

Z zadowoleniem dowiaduje się Komisya solna ze sprawozdania Wydziału krajowego, że Wydziały krajowe sąsiednich krajów koronnych: Bukowiny, Morawy i Śląska zwróciły uwagę na galicyjską organizacyę sprzedaży soli pod opieką władz autonomicznych i udają się do tutejszego Wydziału krajowego z prośbą o objaśnienia i wskazówki w tej mierze. Komisya solna przypuszcza, że dotychczasowe wyniki naszej krajowej organizacyi sprzedaży soli uznane tam zostaną jako istotnie zachęcające do naśladowania. Bukowina zaprowadziła już nawet u siebie krajową organizacyę sprzedaży soli na wzór galicyjskiej.

Na podstawie powyższych uwag Komisya solna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej sprzedaży soli za rok 1902 z 9. września 1903 l. 77.641.
2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby nie ustawał w staraniach w tym kierunku, iżby karton, potrzebny do pakowania soli, wyrabiany był w kraju i upoważnia go, ażeby za odpowiedniemi zabezpieczeniami, dopomógł ku temu w razie potrzeby i pieniędzy, z zapasów funduszu solnego.
3. Sejm upoważnia Wydział krajowy, ażeby w celu rozszerzenia sprzedaży soli kamiennąj pod jego zarządem i pod jego kontrolą, założył we Wieliczce młyn do mielenia soli kamiennej.

Sejm wzywa c. k. Rząd:

- a) ażeby w porozumieniu z Wydziałem krajowym ostatecznie unormował proceder opakowywania topek w papier w warzelniach, tudzież kontrolę nad tą robotą;
- b) aby podniósł produkcję soli warzonki w warzelniach na zachód najdalej położonych, przy równoczesnem zredukowaniu produkcji w salinie kosowskiej do dawnych, dla zbytu w najbliższej okolicy zastosowanych, rozmiarów;
- c) ażeby przyspieszył o ile możności otwarcie ruchu w odbudowanej żupie w Dolinie;
- d) ażeby gospodarzom wiejskim, posiadającym bydło — nietylko tym, którzy zamieszkują gminy, gdzie w miejscu znajduje się surowica, ale i tym, którzy sąsiednie gminy zamieszkują, bez względu na oddalenie, ułatwił pobieranie surowicy celem poprawienia paszy, a tem samem podniesienia chowu bydła;
- e) ażeby w drodze właściwiej przeprowadził ogólne niżenie cen soli, a na razie przynajmniej ażeby dążył do dalszego obniżenia ceny soli dla bydła.

Rezolucyą ad c. załatwia się petycyę gmin Dubszara l. s. 1913. Ilemnia l. s. 1914 i Lecówka l. s. 1912 o ułatwienia dla rolników tamtejszych w poborze surowicy.

Przewodniczący:

Ks. Kornel Mandyczewski.

Sprawozdawca:

Teofil Merunowicz.